

21 Μαΐου 2016

Τα αναστενάρια, ο Πεντζίκης, ο άγ. Πορφύριος και η αρχαία ελληνική θρησκεία

[Πολιτισμός / Λαογραφία-Παράδοση](#)

[Στέλιος Κούκος](#)

Μια φορά σε ένα χωριό της Θράκης πήρε φωτιά η εκκλησία και καιγόταν μαζί με τις «χάρες», δηλαδή τις εικόνες. Έτσι όλο το χωριό έτρεξε για να σβήσει τη φωτιά. Μέσα όμως από την εκκλησία οι κάτοικοι άκουγαν τα βογκητά των αγίων - αχ! αχ!- και τότε όρμησαν μέσα στις φλόγες για να τους σώσουν. Σε λίγο οι παράτολμοι αυτοί άνθρωποι άρχισαν να βγαίνουν κρατώντας στα χέρια τους τις χάρες χωρίς να τους έχει πειράξει η φωτιά. Τα επόμενα χρόνια, ως ανάμνηση του γεγονότος εκείνου, οι αναστενάρηδες -προσκαλεσμένοι από τον Άγιο Κωνσταντίνο- μπαίνουν μέσα στη φωτιά. Για την ακρίβεια, χορεύουν πάνω στα κάρβουνα χωρίς να καίγονται!

Αυτή είναι μια λαϊκή παράδοση για την προέλευση του ιδιαίτερου αυτού εθίμου. Ποιος όμως μπορεί να αμφισβητήσει πως τα αναστενάρια έχουν αρχαιοελληνικά χαρακτηριστικά; Άλλωστε η αρχαιοελληνική του προέλευση χρησιμοποιήθηκε ως επιχείρημα εναντίον των θεωριών του Φαλμεράιερ περί της καταγωγής των σύγχρονων Ελλήνων!

Αντίστοιχη μεταλλαγή εθίμου έχουμε στη Βόρεια Ελλάδα και στην περίπτωση των τραγόμορφων κουδουνοφόρων του Σοχού, που στη νεότερη χριστιανική παράδοση μετατρέπονται σε παλικάρια του Αγίου Θεοδώρου!

Ο Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης μας έλεγε κάποτε πως πήγε στον χαρισματούχο γέροντα Πορφύριο, έναν από τους τελευταίους αγίους της εκκλησίας, για να του δώσει μια εργασία για τα αναστενάρια, την οποία έκανε έπειτα από παρακολούθηση του δρώμενου. Ο γέροντας Πορφύριος αντίστοιχα του ανέφερε πως όταν ήταν νεαρός μοναχός στα Καυσοκαλύβια του Άθωνα, το βράδυ της Ανάστασης κάποιος μοναχός άναψε με το αναστάσιμο φως 33 κεριά και τα έβαλε κάτω από τον λαιμό του και δεν καιγόταν. Μάλιστα έλεγε: «δροσιά, δροσιά»!

Αλλά για την «επικοινωνία» των δύο πολιτισμών, γιατί περί αυτού πρόκειται στην ουσία και όχι μόνο για δύο «θρησκείες», έχουμε και μία γραπτή μαρτυρία για τον Άγιο Πορφύριο, στην οποία εμπλέκεται και πάλι ο Πεντζίκης. Πρόκειται για την αναφορά της ποιήτριας και συγγραφέως Άννας Κωστάκου στο βιβλίο της «Συνομιλώντας με τον Γέροντα Πορφύριο» (έκδοση ιεράς μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος). Κατά την επίσκεψη λοιπόν του γέροντα με κάποια πνευματικά του

παιδιά στον αρχαιολογικό χώρο της Δωδώνης, ο Άγιος Πορφύριος τους είπε: «Τον Ιανουάριο είχαν και οι αρχαίοι τα Επιφάνια. Μετά έγιναν τα Θεοφάνια. Δεν είναι πως τα πήραμε από εκείνους. Τα δικά μας είναι η αποκάλυψη. Αλλά ήταν και τότε κάτι, πώς το είπες Π;». «-Ο σπερματικός λόγος;». «-Ναι. Ψάχνανε. Είχαν κάποια διαίσθηση. Αλλά όλα ήταν μέσα στην σκιά. Σε μας ήρθε ο Χριστός και τα φανέρωσε». Πιο κάτω η συγγραφέας αναφέρει την «πεντζικική» ρήση «πως αν δεν μάθεις την θεολογία του Ομήρου δεν θα καταλάβεις την θεολογία των Πατέρων», λέγοντας πως αυτό το θεωρούσε υπερβολή. Αντίθετα όμως ο Άγιος Πορφύριος της απάντησε: «Α, εμένα μ' αρέσει πολύ αυτό. Έτσι είναι. Έχει σχέση εκείνη η θεολογία με τούτη».

Βέβαια για μας, πέρα από τη διεισδυτική αυτή θεώρηση, χρειάζεται διάκριση σε ό,τι αφορά τις εκφάνσεις, σε ποιο σημείο συνάδουν, απάδουν ή είναι συμβατές οι δύο αυτές θεολογίες.

Στο σχετικό αφιέρωμα της «Μακεδονίας» της 22.05.2016 μπορείτε να διαβάσετε εκτενή αποσπάσματα μιας εξαιρετικής εργασίας για τα αναστενάρια του ρέκτη της παράδοσης Γιώργη Μελίκη, στον οποίο χρωστά πολλά ο λαϊκός πολιτισμός της Βόρειας Ελλάδας, ντόπιος και προσφυγικός.

<http://bitly.com/1Tyfl7F>